

Kansen voor minder restafval in de handelssector

Een rapport in het kader van VANG-Buitenshuis

Rotterdam, 31 oktober 2016
Projectnummer Stichting Stimular: 591/629

Contactpersonen VANG Buitenshuis:
Emile Bruls en Jacobine Meijer

Uitvoering:
September 2015 – oktober 2016

Adviseurs:

Adriaan van Engelen	Stichting Stimular
Stefan Romijn	Stichting Stimular
Anouk Schrauwen	Stichting Stimular

COLOFON

Stimular vertaalt de groeiende vraag om duurzaamheid naar praktische instrumenten en werkwijzen voor bedrijven, brancheverenigingen, overheidsorganisaties en zorgaanbieders. Stimular ondersteunt bedrijven met het opstellen van onder andere energiebesparingsplannen, CO2-footprints, duurzaamheidsverslagen, MVO-zelfverklaringen, ketenanalyses, levenscyclusanalyses en documenten voor het behalen van milieucertificaten. Stichting Stimular is de werkplaats voor Duurzaam Ondernemen!

Stichting Stimular
Scheepmakershaven 27c
3011 VA Rotterdam

t 010 - 238 28 28
e mail@stimular.nl
i www.stimular.nl

I N H O U D

INLEIDING	4
leeswijzer	4
1. OPBOUW SECTOR	5
2. AFVAL PER ACTIVITEIT	7
2.1. Leveren van producten	7
2.2. Voorraadbeheer	7
2.3. Kantoorwerkzaamheden	8
2.4. Catering	8
2.5. Schoonmaak	9
3. AFVALANALYSE PER SUBSECTOR	10
3.1. Groothandels	10
3.2. Groothandels bederfelijke producten	11
3.3. Groothandels niet bederfelijke producten	11
3.4. Grof afval	11
3.5. Conclusie	11
4. KANSEN	12
4.1. Potentieel benutten	12
4.2. Initiatieven opschalen	13
5. CONCLUSIE	13

INLEIDING

Met het programma "Van Afval naar Grondstof" (VANG) wil het kabinet de transitie maken naar een circulaire economie. Onderdeel hiervan is het programma VANG Buitenshuis. VANG Buitenshuis focust op de negen kantoor-, winkel- en diensten- (KWD-)sectoren: overheid, onderwijs, vrije tijd, vervoer, winkels, horeca, handel, zakelijke dienstverlening en zorg. In de KWD-sector komt jaarlijks 5,3 Mton afval vrij (cijfers 2012). Daarvan is 2 Mton restafval, dat in samenstelling vergelijkbaar is met huishoudelijk afval en dit restafval wordt verbrand. Het doel is om deze hoeveelheid in de komende tien jaar te halveren.

In dit rapport staat de volgende vraag centraal:

Hoe kunnen we de hoeveelheid restafval van de sector die vergelijkbaar is met huishoudelijk afval halveren?

In dit sectorrapport wordt deze vraag specifiek beantwoord voor de subsectoren:

- Groothandel bederfelijke producten
- Groothandels niet-bederfelijke producten

In het onderzoek van deze sectoren zijn de volgende stappen ondernomen:

1. Indeling opbouw sector in subsectoren
2. Sectoronderzoek naar huidige omgang met afval:
 - a. Interviews met Afvalfonds Verpakkingen.
 - b. Deskstudie/online research naar publicaties van onder andere:
 - i. *Afvalfonds Publieksrapport*, Afvalfonds Verpakkingen, oktober 2015
 - ii. *Monitoring gebruik van verpakkingen bij onderdrempelige bedrijven*, TNS Nipo, 2013
 - iii. *Overzicht praktijkvoorbeelden verpakkingspreventie*, VNG, 2012
 - iv. *Naleving essentiële eisen verpakkingen*, VROM, 2011
 - v. *Sustainability report*, IKEA Group, 2014
3. Onderzoek naar lopende trajecten en kansen die meer afvalscheiding en afvalpreventie bevorderen.
4. Conclusie: beantwoording hoofdvraag op basis van de bevindingen onder 3. en 4.

De resultaten van bovenstaande stappen zijn gepubliceerd in dit sectorrapport.

LEESWIJZER

Het verslag volgt de stappen uit het onderzoek. In hoofdstuk 1 leest u over de opbouw van de sector en wordt de keuze voor bovenstaande subsectoren onderbouwd. Hoofdstuk 2 beschrijft de activiteiten binnen de sector die invloed hebben op de hoeveelheid (rest-) afval. Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten van ons onderzoek naar de huidige stand van zaken binnen de subsectoren wat betreft afvalscheiding en samenstelling van het restafval. In hoofdstuk 4 leest u een opsomming van maatregelen voor preventie en het beter scheiden van afval. Dit hoofdstuk beschrijft ook inspirerende initiatieven. Hoofdstuk 5 vat het potentieel van afvalpreventie en scheiding binnen de sectoren samen aan de hand van een schatting op basis van kwantitatieve gegevens.

1. OPBOUW SECTOR

	Aantal (Bron CBS, 2015)
Omvang	110.070 vestigingen
Medewerkers	609.300 medewerkers

Volgens de SBI indexering is de handel onderverdeeld in 2 sub-sectoren:

Codering	Naam
45	Handel en reparatie auto's
46	Groothandel en handelsbemiddeling

Bij handel en reparatie van auto's komt voornamelijk afval vrij in de werkplaats, zoals afgewerkte olie en autobanden. Deze afvalstromen zijn slechts beperkt vergelijkbaar met huishoudelijk afval, omdat ze in een thuissituatie in hele kleine hoeveelheden of sporadisch vrijkomen. De subsector handel en reparatie van auto's wordt daarom buiten beschouwing gelaten in dit rapport.

Onder 46 Groothandel en handelsbemiddeling vallen vervolgens weer vele sub-sectoren. Onderverdeeld in groepen zijn dit:

Codering	Naam	Vestigingen (bron: ondernemersplein/CBS)	Medewerkers (bron: UWV 2013)
461	Handelsbemiddeling		30.465
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	2.815	42.651
463	Groothandel in voedings- en genotmiddelen	1.516	103.581
464	Groothandel in consumentenartikelen	3.049	146.232
465	Groothandel in ICT-apparatuur	?	67.023
466	Groothandel in machines en benodigdheden voor industrie en handel	2.305	103.581
467	Overige gespecialiseerde groothandel	4.345	103.581
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	2.261	12.186
46	totaal	25.887	609.300

Bij groothandels komt voornamelijk afval vrij van verpakkingen en van producten die uitvallen. Afhankelijk van het type groothandel is de uitgevallen producten vergelijkbaar met huishoudelijk afval. De subsectoren onder groothandel worden in dit rapport gezamenlijk geanalyseerd. Hierbij wordt alleen onderscheid gemaakt tussen groothandels van bederfelijke producten (landbouwproducten en levende dieren, voedings- en genotmiddelen) en groothandels van niet bederfelijke producten (consumentenartikelen, ICT-apparatuur, machines en benodigdheden voor industrie en handel, overige gespecialiseerde groothandel, niet-gespecialiseerde groothandel). Afval van uitval van producten wordt alleen meegenomen indien dit vergelijkbaar is met huishoudelijk afval.

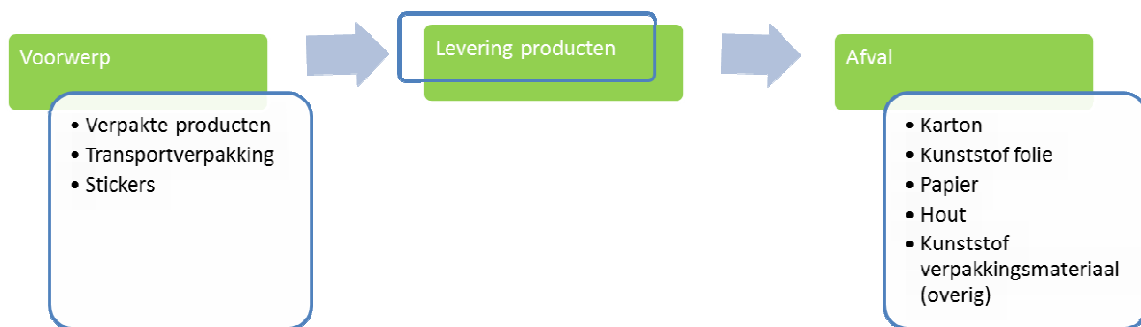
Een afwijkende subsector is handelsbemiddeling. Hieronder vallen kantoororganisaties die handel bevorderen en ondersteunen, zoals exportpromotiekantoren, het Nederlands Centrum voor Handelsbevordering (NCH) en consultancy bureaus en banken gespecialiseerd in dit thema. De activiteiten in deze subsector en daarmee het afval dat vrijkomt vertonen veel overeenkomsten met de sectoren onder "zakelijke dienstverlening" en worden in deze rapportage niet apart geanalyseerd. Deze kantoren zijn in het sectorrapport zakelijke dienstverlening opgenomen.

2. AFVAL PER ACTIVITEIT

De activiteiten in de branche bepalen hoe en waar het afval vrijkomt. In dit hoofdstuk zijn die activiteiten beschreven die de hoeveelheid en de samenstelling van het afval in de groothandel het meeste beïnvloeden. Deze activiteiten zijn grofweg te verdelen in vijf hoofdactiviteiten:

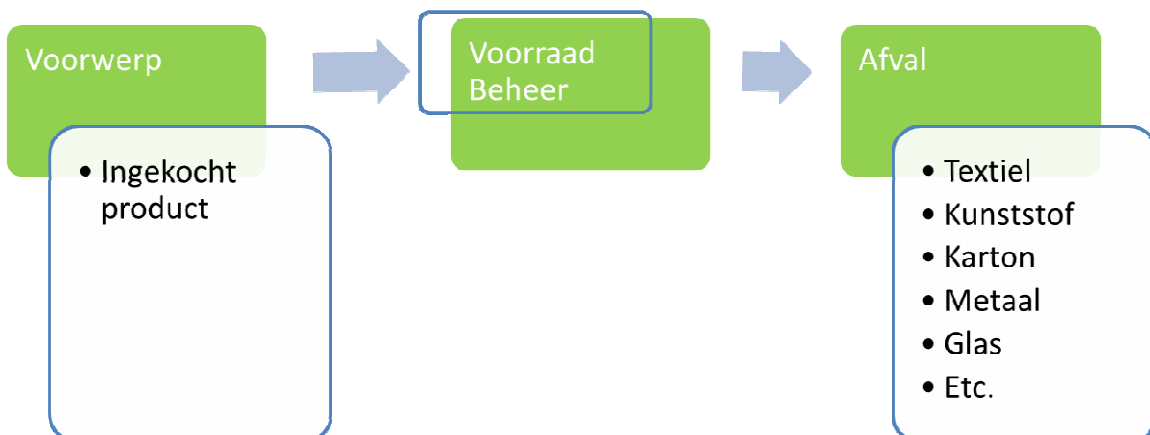
1. Leveren van producten
2. Voorraadbeheer
3. Kantoorwerkzaamheden
4. Catering
5. Schoonmaak

2.1. LEVEREN VAN PRODUCTEN

Vanuit de producent of verpakker krijgen groothandels producten aangeleverd die zij, vaak na ompakken, doorleveren aan klanten zoals winkels en overige bedrijven. Afval ontstaat voornamelijk door het ompakken. Hierbij wordt verpakking van de producent (deels) verwijderd en worden de producten van een transportverpakking voorzien. Deze transportverpakkingen worden in sommige gevallen door de klanten teruggeleverd aan de groothandels, waardoor hergebruik en/of recycling mogelijk wordt.

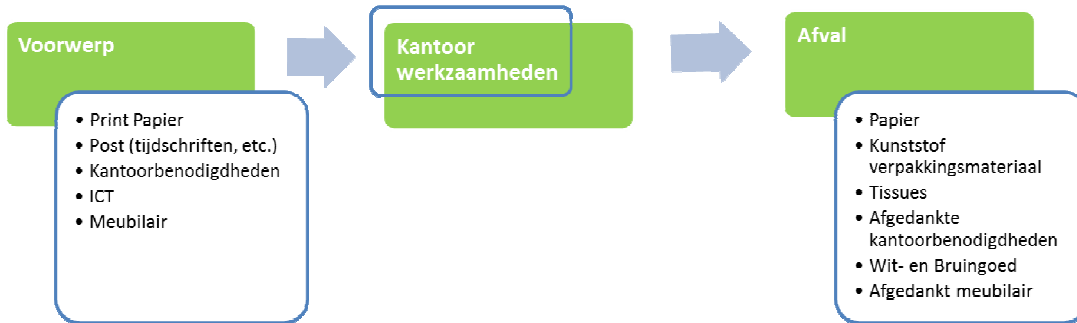
2.2. VOORRAADBEHEER

Bij het voorraadbeheer van het assortiment van een groothandel komt afval vrij. Wanneer producten uit het assortiment verdwijnen, is er nog voorraad aanwezig die soms weggegooid wordt. Een tweede oorzaak voor afval in voorraadbeheer is dat beschadigde producten niet

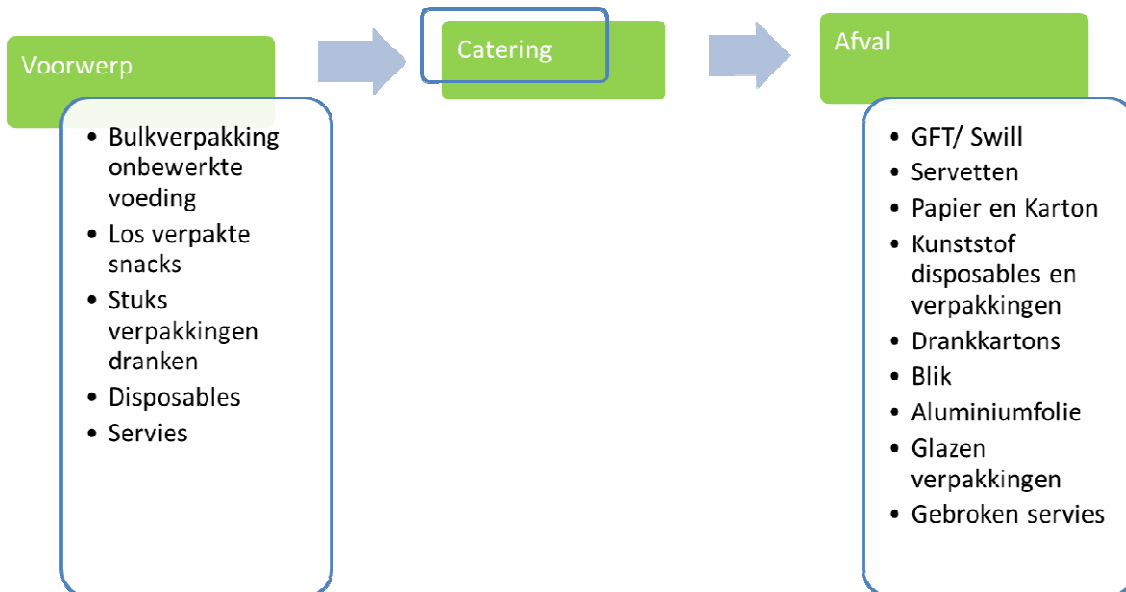
meer verkoopbaar zijn. Bij groothandels in de food-sector raakt voedsel over de datum en mag niet meer verkocht worden.

2.3. KANTOORWERKZAAMHEDEN

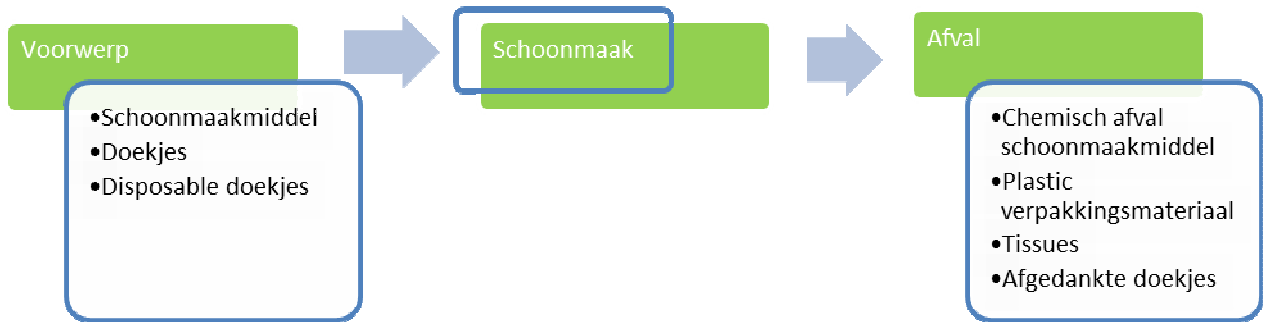
Kantoorwerkzaamheden veroorzaken voornamelijk papierafval en afval dat in kleine prullenbakken op werkkamers belandt, zoals plastic bekertjes, etensresten en verpakkingsmateriaal. Kunststof verpakkingen en GFT wordt veelal niet gescheiden ingezameld, papier wel.

2.4. CATERING

De *catering* is in kantoren aanwezig in de vorm van een kantine, koffiecorner of bedrijfsrestaurant voor het personeel. Hier zijn de etenswaren vaak per stuk verpakt, zoals in veel bedrijfskantines in andere branches ook het geval is. Het afval bestaat onder andere uit verpakkingsmateriaal, servetten en etensresten (en uit koffiedrab en eten dat over de datum is). Daarnaast nemen medewerkers zelf eten en drinken mee. Ook dit zorgt voor afval van verpakkingsmateriaal, niet opgegeten lunch en bijvoorbeeld klokhuizen.

2.5. SCHOONMAAK

Afvalstromen door *schoonmaak* zijn afhankelijk van het type schoonmaakmiddel en de gebruikte doekjes. Wegwerpdoekjes zorgen voor aanzienlijk meer afval, dan herbruikbare doekjes. Onder schoonmaak valt ook schoonmaken van de toiletten en legen van de afvalbakken in deze ruimten. Het afval in afvalbakjes van toiletten bestaat voornamelijk uit papieren handdoeken.

3. AFVALANALYSE PER SUBSECTOR

In dit hoofdstuk zijn de resultaten weergegeven van onderzoek naar de huidige stand van zaken van afvalscheiding in de handelssector en de samenstelling van het restafval. Hiervoor is onderscheid gemaakt tussen vijf verschillende sub-sectoren. De gegevens zijn afkomstig uit:

- Interviews met Afvalfonds Verpakkingen.
- Deskstudie/online research naar publicaties van onder andere:
 - *Afvalfonds Publieksrapport*, Afvalfonds Verpakkingen, oktober 2015
 - *Monitoring gebruik van verpakkingen bij onderdrempelige bedrijven*, TNS Nipo, 2013
 - *Overzicht praktijkvoorbeelden verpakkingspreventie*, VNG, 2012
 - *Naleving essentiële eisen verpakkingen*, VROM, 2011
 - *Sustainability report*, IKEA Group, 2014

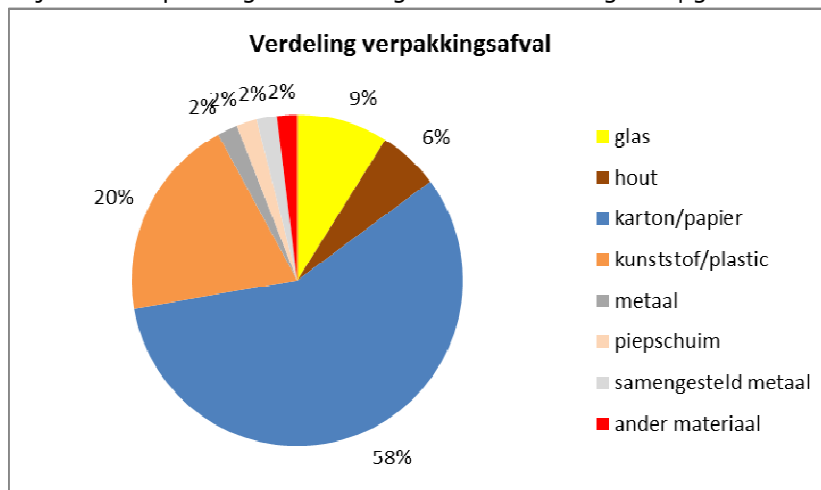
Er is weinig kwantitatieve informatie over afval in de sector groothandel beschikbaar. Onderstaand is daarom zo veel mogelijk kwalitatief beschreven wat de huidige situatie is wat betreft afvalscheiding en samenstelling van het restafval.

3.1. GROOTHANDELS

Uit de informatie van afvalinzamelaars die specifiek afval inzamelen van groothandels (onder andere GP Groot en Sita), blijkt dat het afval bestaat uit de volgende gescheiden stromen:

- Papier en karton
- Folie
- Overig kunststof verpakkingsmateriaal
- Groente-, Fruit en Tuinafval (GFT)/swill
- Vertrouwelijk papier
- Klein gevaarlijk afval (KGA)
- Restafval

Cijfers over hoeveelheden afval zijn niet beschikbaar. Wel blijkt uit publicaties van het Afvalfonds Verpakkingen dat de groothandel een van de partijen is die een grote bijdrage levert aan het ontstaan van verpakkingsafval. TNS NIPO heeft onderzoek gedaan (2013) naar het verpakkingsafval. Aan dit onderzoek deden 129 bedrijven uit de branche groothandel (SBI 46) mee. 84% van deze bedrijven verpakt producten. Uit het onderzoek blijkt dat verpakkingsmateriaal gemiddeld als volgt is opgebouwd.

Karton en papier en plastic maken samen 75% van al het verpakkingsafval uit.

3.2. GROOTHANDELS BEDERFELIJKE PRODUCTEN

Bij groothandels in de food-sector is voedselverspilling een belangrijk thema. Er zijn geen cijfers beschikbaar van de omvang. Ook andere groothandels van bederfelijke producten hebben afval door uitval van producten zoals bloemen en planten. De twee grootste afvalstromen in deze sector zijn daarmee GFT/swill en verpakkingsmateriaal.

3.3. GROOTHANDELS NIET BEDERFELIJKE PRODUCTENS

Bij groothandels van niet bederfelijke producten komt afval voornamelijk vrij bij levering van producten. Afval bestaat uit verpakkingsmateriaal. Uitval van producten komt in mindere mate voor dan bij groothandels in bederfelijke producten. Producten die uit het assortiment gaan of te veel zijn ingekocht worden wel afval. Deze worden veelal gescheiden ingezameld en afgevoerd. Dit is vergelijkbaar met afvoeren en verwerken van grof afval (zie onderstaand). Grote hoeveelheden worden gelijktijdig afgevoerd. Herbruikbaar materiaal, zoals metaal, wordt uit het afval gehaald door de inzamelaar. Niet herbruikbaar materiaal wordt uiteindelijk verbrandt.

Daarnaast komen kleinere hoeveelheden afval vrij door kantoorwerkzaamheden, catering en schoonmaak.

3.4. GROF AFVAL

Voor alle subsectoren geldt dat grof afval, zoals decoratiemateriaal, presentatiemateriaal en winkelinrichting bij kleine hoeveelheden met het restafval wordt meegegeven. Dit komt niet voor in de metingen, omdat dit sporadisch gebeurt. Grote hoeveelheden komen vrij bij verbouwingen. Dan vindt de afvoer apart plaats. Bruikbaar grof vuil wordt zo veel mogelijk gescheiden en hergebruikt. Producten die nog geheel bruikbaar zijn worden voor hergebruik aangeboden. Overige producten worden gescheiden in onder andere hout, metaal en textielstromen. Wat overblijft wordt verbrand en is dus alsnog restafval (RAD, 2016 en Cure, 2016). Hiervan zijn geen landelijke cijfers beschikbaar via afvalinzamelaars, omdat dit niet apart gemonitord wordt (GP Groot, 2016). Ketens zamelen dit materiaal centraal in en hergebruiken het of voeren het gezamenlijk af. Ook hiervan zijn geen cijfers beschikbaar.

3.5. CONCLUSIE

Over groothandels zijn binnen het tijdsbestek van dit onderzoek geen kwantitatieve gegevens beschikbaar gekomen. Uit algemene onderzoeken en één duurzaamheidsverslag van een groothandel is af te leiden dat de belangrijkste afvalstroom verpakkingsmateriaal is. Hier liggen de meeste kansen voor voorkomen van afval en beter scheiden. Daarnaast zorgt uitval van producten voor een afvalstroom. Vooral producten die kunnen bederven worden afval, wanneer ze niet verkocht worden. Dit afval kan mogelijk voorkomen worden met beter voorraadbeheer en andere maatregelen om verspilling terug te dringen.

4. KANSEN

Onderstaand zijn de kansen beschreven die in de handelssector tot reductie van de hoeveelheid restafval kunnen leiden. Deze kansen zijn verdeeld in twee groepen:

1. Potentieel benutten: door beter implementeren van bestaande maatregelen, door meer afvalpreventie én door afval (in) meer (stromen) gescheiden in te zamelen.
2. Initiatieven opschalen.

Deze twee wegen naar minder restafval zijn hierna verder uitgewerkt. Door met deze kansen in de branche aan de slag te gaan wordt afval tot een minimum gereduceerd.

4.1. POTENTIEEL BENUTTEN

Het verminderen van restafval kan door veel voorkomende stromen apart in te zamelen en door te voorkomen dat producten/grondstoffen überhaupt afval worden. Voorkomen dat de voorwerpen uit hoofdstuk 2 afval worden zorgt voor een reductie van de totale hoeveelheid afval. Aangezien voorkomen beter is dan genezen, zijn kansen hiervoor onderstaand als eerste beschreven. Daarna zijn de kansen voor meer afvalscheiding weergegeven. Deze kansen hebben vooral een kleinere hoeveelheid restafval tot gevolg, maar dragen niet bij aan de vermindering van de totale hoeveelheid afval.

4.1.1. Voorkomen van voedselverspilling

Een derde van het door de landbouw geproduceerde voedsel wordt jaarlijks verspild (WUR, 2015). Zo efficiënt mogelijk voedsel produceren en zo min mogelijk weggooien is dus van groot belang. Voorkomen van voedselverspilling kan via onderstaande maatregelen.

- Voorkomen dat producten over de houdbaarheidsdatum raken (first in, first out)
- Slim inkopen (niet meer verse producten inkopen dan gemiddeld wordt verkocht, niet te ver vooruit inkopen)
- Korting te bieden op producten die de houdbaarheidsdatum naderen
- Door (verpakte) producten weg te geven aan voedselbanken of lokale partijen voor opvang van minder bedeelden of daklozen.
- Andere voedselverspillingsprojecten te steunen (bijvoorbeeld restaurants)

4.1.2. Minder verpakking

Verpakking voorkomen kan ook door hier bij inkoop en bij levering rekening mee te houden. Overleg met de leverancier en klanten of het mogelijk is om:

- Verpakkingen te kiezen die via een retoursysteem steeds hergebruikt kan worden.
- Het verpakkingsmateriaal mee terug te nemen, zodat het voor een volgende levering kan worden hergebruikt of in grotere hoeveelheden voor recycling aangeboden kan worden aan afvalinzamelaars.
- Producten te leveren in zo min mogelijk verpakkingsmateriaal. Bijvoorbeeld granen en rijst alleen in een doosje en niet ook in plastic (voor zo ver dit de houdbaarheid niet negatief beïnvloedt).
- Vulgraad optimaliseren. Verpakking wordt vaak niet volledig gevuld. Zoals kleine pakketjes in grote dozen en halfgevolle pillenpotjes. Voorkom onnodig grote verpakkingen, zolang dit geen toegevoegde waarde heeft vanuit houdbaarheid of verzendbaarheid. Bijkomend voordeel is dat de vervoersbewegingen per hoeveelheid product omlaag gaan.

4.2. INITIATIEVEN OPSCHALEN

In de handelssector zijn een aantal initiatieven opgezet om structureel en praktisch te werken aan duurzaamheid. Afval is hierin ook een thema. Onderstaand zijn een aantal van deze initiatieven opgesomd.

- **Kromkommer** voorkomt voedselverspilling door misvormde groenten op de markt te brengen in de vorm van soepen en sauzen, maar ook steeds vaker als verse groente. Volgens schattingen wordt zo'n 5 tot 10% van alle groente en fruit in Nederland verspild vanwege hun 'looks'. Deze groente komt dus nooit bij de groothandel of supermarkt terecht. Zie ook: <http://www.kromkommer.com/over-ons/>. Groothandels kunnen proberen ook kromme groenten te verkopen, zodat ze niet weggegooid hoeven worden.
- Minder verspilling in de keten gebeurt door **slimme verpakkingen** <http://www.foodvalleyupdate.nl/trends/minder-verspilling-in-de-keten-met-slimme-verpakkingen/>. Deze verpakkingen hebben sensoren die aangeven of het product nog goed is. Hierdoor hoeft na een steekproef niet de hele partij weggegooid, maar volstaat het om alleen de bedorven goederen weg te gooien.
- Sommige groothandels leveren in kunststof kratten en op herbruikbare pallets aan hun klanten. De kratten en pallets nemen ze na gebruik terug, zodat ze hergebruikt kunnen worden. Een voorbeeld is de [Versfust](#) van Centraal Bureau voor Levensmiddelhandel (CBL).

5. CONCLUSIE

Het besparingspotentieel is niet kwantificeerbaar op basis van de gevonden cijfers. Zowel het preventiepotentieel (verpakkingen en productuitval) als het potentieel door extra afvalscheiding (papier en karton, plastic, hout en voedsel) blijft onduidelijk. Er is nader onderzoek nodig (metingen op locatie) om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden.